

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаніка

Юридичний інститут

Збірник наукових статей

**Актуальні проблеми
вдосконалення чинного
законодавства України**

Випуск XXIV

Івано-Франківськ, 2010

Ознаки договору поставки товарів за державним замовленням

УДК

Одним із поширених договорів, застосовуваних на практиці, є договір поставки товарів. З прийняттям Цивільного та Господарського кодексів України виникла ціла низка проблем теоретичного і практичного спрямування щодо застосування окремих норм зазначених нормативно-правових актів механізму регулювання договірних правовідносин. На сьогодні відсутні комплексні системні дослідження договорів поставки за державним замовленням, що свідчить про актуальність наукової розробки цієї договірної конструкції питання.

Серед дослідників окремих аспектів укладення на підставі державного замовлення контрактів варто назвати вчених: В. В. Луць, І. І. Банасевич, В. С. Щербина, Г. В. Пронська, О. А. Беяневич та інші.

Метою статті є визначення особливостей договору поставки товарів за державним замовленням та виявлення на цій основі його специфічних рис.

Основним законодавчими актами в Україні, що регулюють відносини за договорами поставки товарів за державним замовленням, є Закони України: “Про здійснення державних закупівель” від 01.06.2010 р; “Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб” від 22.12.1995 р; “Про державний матеріальний резерв” від 24.01.1997 р, тощо.

Так, Закон України “Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб” від 22 грудня 1995 року містить такі норми: “Виконавці державного замовлення - суб'єкти господарювання усіх форм власності (резиденти або нерезиденти), які виготовляють чи поставляють товари (роботи, послуги) для задоволення пріоритетних державних потреб”[1]. На нашу думку, таке формулювання в законі є не зовсім коректним так як насправді не можна поставити послугу чи роботу, тому доцільно було б зазначити в законі не поставки робіт та послуг а виконання робіт та надання послуг за державним замовленням.

Характеризуючи договір на поставку за державним замовленням варто згадати про ґрунтовне комплексне дослідження І. І. Банасевич “Договори на виконання підрядних робіт за державним замовленням”, в якому вона зокрема виділяє особливості державних контрактів на поставку товарів, виконання робіт та надання послуг і виокремлює такі їх особливості.

1) однією із сторін державного контракту є уповноважені державою органи державної влади чи органи місцевого самоврядування (*державні замовники*);

2) метою організації та проведення таких договірних відносин є задоволення потреб держави;

3) джерело фінансування – це кошти Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів, кошти державних цільових фондів, фондів соціального страхування, кошти Пенсійного фонду України, державні кредитні ресурси;

4) укладенню державного контракту здебільшого передують конкурсний відбір виконавців державного замовлення, який здійснюється шляхом оцінки тендерних пропозицій, поданих учасниками процедури закупівлі, та відбору найкращої з них;

5) іншою стороною державного контракту – виконавцем – переважно є учасник процедури закупівлі, тендерна пропозиція якого в результаті оцінки визнана найкращою та акцептована;

6) для учасників державної закупівлі створюється особливий правовий режим. Особливостями цього режиму є оптимальне поєднання спеціальних гарантій для кожної із сторін, можливим є застосування пільг і стимулів з метою економічного стимулювання контрагентів, які підлягають затвердженню на державному рівні (органами державної влади та органами місцевого самоврядування).[2]

Загалом вищенаведені особливості характерні і для договору поставки товарів за державним замовленням.

Через призму загальноприйнятих класифікацій договір поставки товарів за державним замовленням є консенсуальним, двостороннім і оплатним. Як **консенсуальний**, договір поставки вважається укладеним з моменту досягнення сторонами згоди щодо всіх істотних умов. Він є **двосторонній**, адже права та відповідні обов'язки виникають для обох контрагентів[3, с. 84]. Для договору поставки безумовною ознакою є **оплатність**. Вона забезпечується за рахунок коштів державного бюджету України та інших джерел фінансування, що залучаються для цього. Координація роботи, пов'язаної з формуванням державного замовлення і здійсненням контролю за його виконанням, покладається на спеціально уповноважений

центрального органу виконавчої влади з питань координації закупівель товарів, виконання робіт і надання послуг за державні кошти. **Письмова форма** для договору поставки товарів за державним замовленням є обов'язковою, так як відповідно до ст. 208 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р. правочини які вчинені, де хоч однією із сторонами є юридична особа, належить укладати письмово, а оскільки законодавець розуміє під юридичними особами підприємства, установи, організації заснованих на праві приватної та комунальної власності і в тому числі підприємства, установи, організації засновані на державній власності, які є суб'єктами при укладанні договору поставки товарів за державним замовленням.

Наступною характерною ознакою, яка характеризує певний вид договору є сторони договору. Сторонами в договорі поставки товарів за державним замовленням є згідно с. 1 Закону України "Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб" від 22. 12. 1995 державний замовник і виконавець державного замовлення [1]. **Державним замовником може бути:** Верховна Рада України та інші центральні органи державної влади України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, державні організації та інші установи - головні розпорядники коштів державного бюджету, а **виконавцями державного замовлення** - є суб'єкти господарювання усіх форм власності (резиденти або нерезиденти), які виготовляють чи поставляють товари (роботи, послуги) для задоволення пріоритетних державних потреб.

Відповідно до частини 8 статті 2 Закону України "Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб" від 22.12.1995 року та частини 2 статті 8 Закону України "Про державний матеріальний резерв" від 24 січня 1997 року державне замовлення є обов'язковим для підприємств та організацій, заснованих повністю або частково на державній власності (державні підприємства, установи і організації, акціонерні товариства, у статутному фонді яких контрольний пакет акцій належить державі, орендні підприємства, засновані на державній власності), а також для суб'єктів господарської діяльності всіх форм власності, визначених відповідно до чинного законодавства монополістами на відповідному ринку продукції.[4]

Щодо суб'єктів, що засновані на недержавних формах власності, укладання договорів, заснованих на державному акті планування, не є обов'язковим. Однак у випадку, коли вони добровільно вступають у договірні відносини як виконавці державного замовлення, їх волевиявлення буде обмежене позиціями державного замовлення.

Як зазначається в Законі України "Про здійснення державних закупівель" від 01.06.2010 р, який застосовується до всіх закупівель товарів, робіт і послуг, що повністю або частково здійснюються за рахунок державних коштів, закупівля може здійснюватися шляхом таких процедур: відкритих торгів; двоступеневих торгів; запиту цінових пропозицій (котирувань); попередня кваліфікація учасників; закупівлі в одного учасника.

Таким чином, укладання державних контрактів на поставку товарів за державним замовленням можливе як у **конкурентний**, так і **неконкурентний** спосіб. [5, с. 317-319]

У розділі VIII Закону України "Про здійснення державних закупівель" від 01.06.2010 р визначено умови застосування процедури закупівлі в одного учасника (виконавця).[6] Такими умовами, зокрема, є: відсутність конкуренції (у тому числі з технічних причин) на товари, роботи чи послуги, які можуть бути поставлені (виконані) тільки певним учасником, і при цьому немає альтернативи; закупівля товарів, робіт чи послуг, що у зв'язку з їх спеціальним призначенням становлять державну таємницю; виникнення нагальної потреби у здійсненні закупівлі у зв'язку з особливими економічними чи

соціальними обставинами, яких замовник не міг передбачити. При цьому порядок укладення договору між замовником та учасником Законом не врегульований. Законодавець обмежився вказівкою на те, що процедура закупівлі в одного учасника передбачає укладення договору після проведення переговорів між замовником та учасником. Отже, у разі укладення державного контракту в неконкурентний спосіб має застосовуватися загальний порядок укладення договорів, визначений Цивільним та Господарським кодексами України.

Кваліфікуючою ознакою будь-якого договору в тому числі договору поставки товарів за державним замовленням є предмет договору. За загальним правилом **предметом договору** є речі, майно та нематеріальні блага, щодо яких існує інтерес учасників відповідного правовідношення.

Так, у ч. 1 ст. 266 Господарського кодексу України від 16 січня 2003 року встановлюється що предметом договору поставки є **продукція** виробничо-технічного призначення і виробу народного споживання, визначені родовими ознаками. Для позначення найменування продукції і виборів застосування їх найменування, зазначені у стандартах, технічних умов, документації до зразків (еталонів), прейскурантах чи товарознавчих довідниках. Предметом поставки можуть бути також продукція, виробі, визначені індивідуальними ознаками (наприклад цінні папери на пред'явника). [5, с. 410]

Також визначення поняття “продукція” дається в Законі України “Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції” від 14 січня 2000 р. Відповідно до ст. 2 цього Закону продукцією вважається будь-яка **продукція (товари)** вітчизняного виробництва або імпортована на митну територію України, призначена для споживання та (або) виробництва іншої продукції, у тому числі напівфабрикати і сировина, а також матеріали, які використовуються у процесі її виробництва, зберігання, транспортування, реалізації, пакування та маркування[7].

Виходячи з наведених легальних визначень “продукції” впливає те що, законодавець розуміє поняття “продукції” і “товару” як тотожними, але нам необхідно дати визначення, що саме виступає предметом договору поставки товарів за державним замовленням.

Так, у тлумачному словнику за редакцією В. Т. Бусела [8] продукцією виступає сукупність продуктів, що випускаються окремим підприємством, певною галуззю промисловості, сільського господарства або всім народним господарством країни, а товаром є будь-яка продукція, послуга, робота, право інтелектуальної власності та інші немайнові права, які призначені для продажу. З цього випливає що, товар ширше поняття ніж продукція, де продукція є однією невід'ємною складовою частиною товару.

У п.24 с. 1 Законі України “Про здійснення державних закупівель” від 01.06.2010р. визначено що, предметом державних закупівель є **товари**, роботи чи послуги, які закуповуються замовником у межах єдиної процедури закупівлі і на які учасникам дозволяється подавати пропозиції конкурсних торгів (кваліфікаційні, цінові пропозиції) або пропозиції на переговорах у разі застосування процедури закупівлі в одного учасника. У цьому ж нормативно-правовому акті дається визначення поняття “товару” – це продукція, об'єкти будь-якого виду та призначення, у тому числі сировина, виробі, устаткування, технології, предмети у твердому, рідкому і газоподібному стані, а також послуги, пов'язані з поставкою товарів, якщо вартість таких послуг не перевищує вартості самих товарів. [6]

На нашу думку поняття товару ширше розкривається в Єдиному Торговельному кодексі США, в п.1 ст. 2-105 якого зазначено: *“Товар – це всі речі (включаючи спеціально виготовлені), які є рухомі на момент їх індивідуалізації для даного*

договору продажу, за винятком грошей, якими повинна бути сплачена покупка ціна, цінних паперів і прав вимог”[9, с. 59]

Виходячи з вищесказаного, можна припустити, що **предметом договору поставки товарів за державним замовленням** є товари, які є рухомі на момент їх індивідуалізації, за винятком грошей, якими повинна здійснюватися покупка ціна, цінних паперів і прав, вимоги які закупаються за рахунок коштів державного бюджету України та інших джерел фінансування, що залучаються для нього.

Проте відповідно до п.4 ст.1 Закону України “Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб” від 22.12.1995 року особливості відносин, що виникають у зв’язку з формуванням і розміщенням державного замовлення на висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації, поставками (закупівлею) для пріоритетних державних потреб сільськогосподарської продукції, продовольства, озброєння та військової техніки, а також інших спеціально визначених (специфічних) товарів, регулюються окремими актами законодавства України. Таким чином, законодавець прирівнює поняття “поставки” та “закупівлі”, тому впливаючи з цього у п.3 ст.2 Закону України “Про здійснення державних закупівель” від 01.06.2010 р сказано, що поставка товарів за державним замовленням не поширюється на випадки, коли предметом закупівлі є:

- товари і послуги, пов’язані з розробленням дизайну, виготовленням захищеного паперу, банкнот і монет, їх зберіганням, транспортуванням та обліком;

- товари, роботи і послуги, закупівля яких здійснюється замовниками, розташованими за межами України;

- товари, роботи і послуги, закупівля яких становить державну таємницю відповідно до Закону України “Про державну таємницю”. - товари, роботи і послуги, закупівля яких здійснюється для підготовки і проведення виборів та референдумів в Україні.

Таким чином, специфічними особливостями, що відображають сутність договору поставки товарів за державним замовленням є такі його риси як:

- специфічний суб’єктний склад договору;

- предмет договору, яким може бути тільки товари, зокрема вироби комплектуючі напівфабрикати;

- ускладненість договору державним замовленням основною сутністю якого є задоволення публічних і приватних інтересів.

Відсутність нових розробок договору поставок за державним замовленням ще не раз буде привертати увагу вчених цивілістів та буде предметом коло їх наукових дискусій, а це в свою чергу сприятиме вдосконаленню законодавчого забезпечення цього договірної інституту в цивільному праві України.

1. Закон України “Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб”: за станом на 22 грудня 1995 р. / Верховна Рада України. – Офіц. Вид. – К. : Парлам. вид-во, 2010. – (Бібліотека офіційних видань).
2. Банасевич І. І. Договори на виконання підрядних робіт за державним замовленням: дис... кад.юр.наук: 12.00.03/ І. І. Банасевич. – Івано-Франківськ. –2007. – 181с.
3. Цивільне право України: Підручник: У 2 кн. / О. В. Дзера (кер. авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – 2-е вид., допов. і перероб. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Кн. 2. – 640 с.
4. Закону України “Про державний матеріальний резерв”: за станом на 24 січня 1997 р. / Верховна Рада України. – Офіц. Вид. – К. : Парлам. вид-во, 2010. – (Бібліотека офіційних видань).
5. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / В. К. Мамутов, Г. Л. Знаменський, Д. Х. Липницький та ін.; За ред. В. К. Мамутов. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 688с.

6. Закону України “Про здійснення державних закупівель” за станом на 01 червня 2010 р. / Верховна Рада України. – Офіц. Вид. – К. : Парлам. вид-во, 2010. – (Бібліотека офіційних видань).
7. Закон України “Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції”. за станом на 14 січня 2000 р. / Верховна Рада України. – Офіц. Вид. – К. : Парлам. вид-во, 2010. – (Бібліотека офіційних видань).
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) [Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с.
9. Единообразный торговый кодекс США. Официальный текст 1990 г.: Международ, центр фин. экон. развития, 1996. – С. 59.

Козлов А. М. Ознаки договору поставки товарів за державним замовленням

У статті автором проаналізовані специфічні риси, які притаманні договору поставки товарів за державним замовленням. Досліджено основні нормативно-правові акти, які містять норми щодо регулювання договору поставки товарів за державним замовленням. Зроблено висновки про особливу правову природу договору поставки товарів за державним замовленням.

Ключові слова: договір поставки, ознаки договору, товар, продукція, державне замовлення.

Козлов А. Н. Признаки договора поставки товаров за государственным заказом

В статье автор проанализировал специфические черты, которые характерны для договора поставки товаров для государственных нужд. Исследовано основные нормативно-правовые акты, которые содержат нормы регулирования договора поставки товара для государственных нужд. Сделано вывод про особенную правовую природу договора поставки товара для государственных нужд.

Ключевые слова: договор поставки, признаки договора, товар, продукция, государственный заказ.

Kozlov A.M. The Features Of The Supply Contract For Public Order Catalog

In the article the author analyzes the specific features that are inherent in the supply contract for public order catalog. The basic regulative acts, that include provisions for the regulation of goods supply agreement for public order, were explored. The conclusions on the special legal nature concerning delivery of goods for public order are made.

Keywords: supply contract, the features of the contract, product, supply, public order.